

Ewa Bağłajewska-Miglus/Rainer Berg

POLNISCH
Wörterbuch für Bibliotheken

Deutsch – Polnisch

Polnisch – Deutsch

2006

Harrassowitz Verlag · Wiesbaden

ISSN 0945-4632

ISBN 3-447-05323-2 ab 1.1.2007: 978-3-447-0-5323-5

INHALTSVERZEICHNIS

Vowort	VII
Przedmowa	IX
Danksagung.....	XI
Podziękowania	XI
Hinweise für die Wörterbuchbenutzung.....	XIII
Wskazówki dla użytkownika	XVII
Literatur – Literatura.....	XXI
Wörterbuch für Bibliothekare – Deutsch-Polnisch	
Słownik dla bibliotekarzy – niemiecko-polski	1
Słownik dla bibliotekarzy – polsko-niemiecki	
Wörterbuch für Bibliothekare – Polnisch-Deutsch	147

Hinweise für die Wörterbuchbenutzung

1. Die Eintragungen und ihr Aufbau

Die Eintragungen sind alphabetisch geordnet. Das Hauptschlagwort ist durch Fettdruck hervorgehoben.

Sie sind folgendermaßen aufgebaut: Grammatische Bezeichnungen sind kursivisch angegeben. Substantive stehen in der Regel im Singular, es sei denn, sie werden nur oder vorwiegend im Plural gebraucht. Das grammatische Geschlecht wird immer angegeben (*m* für Maskulinum, *f* für Femininum, *n* für Neutrum). Bei Pluralformen steht *pl.* Bei zusammengesetzten Wörtern bezieht sich die grammatische Bezeichnung auf das grammatisch bestimmende Wort. Für alle Substantive, die ein natürliches Geschlecht haben und Personen bezeichnen, wird die weibliche neben der männlichen Form genannt, z.B.:

Bibliothekar/in *m/f* bibliotekarz *m*, bibliotekarka *f*.

Verben, mit Ausnahme von einigen konjugierten Personalformen, werden in der Infinitivform aufgeführt und durch *v/t* (transitive Verben), *v/i* (intransitive Verben) und *v/r* (reflexive Verben) gekennzeichnet. Im polnischen Teil stehen zusätzlich Informationen über Aspekte/Aktionsarten (*imp* für imperfektive Verben und *perf* für perfektive). Maßgebend ist immer die imperfektive Form, bei der auch die deutsche Übersetzung steht. Dort, wo sich die beiden Verbpaare nur durch einen Teil unterscheiden, werden sie zusammen aufgeführt: Die Endung, mit deren Hilfe die perfektive Variante gebildet wurde, steht nach einem Schrägstrich. In allen anderen Fällen steht bei perfektiven Formen ein Pfeil (→) mit Hinweis auf ihre imperfektive Entsprechung. Bei einigen Verben werden auch in einem Block partizipiale Formen aufgeführt, die mit *part* gekennzeichnet sind.

Die grammatische Kennzeichnung erfolgt bei Adjektiven durch *adj.*, bei Adverbien durch *adv.*

Zusätzlich zu den grammatischen Bezeichnungen, wird auch in einigen Fällen das in vielen Bibliotheken als Suchhilfe verwendete Sachgebiet angegeben, zu dem das Stichwort inhaltlich gehört. Diese Bezeichnungen werden kursiv in Klammern angeführt.

XIV

Hinweise für die Wörterbuchbenutzung

Die Sachgebiete mit entsprechenden Abkürzungen:

<i>Drt</i>	Drucktechnik
<i>EDV</i>	Elektronische Datenverarbeitung
<i>Mus.</i>	Musik
<i>Rel.</i>	Religion

Darüber hinaus wird bei fremdsprachigen Eintragungen die Sprache kursiv in Klammern angegeben (z.B. *Englisch*).

In einigen wenigen Fällen erfolgt bei umgangssprachlichen Eintragungen die stilistische Zuordnung durch eine in Klammern gesetzte Bezeichnung (*umg*).

Einige Stichwörter, die nur bestimmte Länder oder Regionen betreffen, werden zusätzlich durch einen erläuternden nationalen oder regionalen Zusatz in runden Klammern ergänzt (z.B. DDR, PL usw.).

Bei Stichwörtern, die zur Alltagssprache gehören, werden nur die Wörter angeführt, die für Bibliothekare relevant sind; alle anderen werden hingegen ausgelassen. Bei Eintragungen mit mehreren Bedeutungen, werden die voneinander abweichenden durch arabische Ziffern getrennt.

Darüber hinaus enthält das Wörterbuch folgende Querverweise:

ein Pfeil (→) verweist

- bei Substantiven auf andere, bedeutungsnahe Stichwörter,
- bei Adjektiven auf Stichwörter, in denen das angeführten Adjektiv vorkommt und
- bei Verben auf die Hauptform des Stichwortes, d.h. auf die imperfektive Form.

Der Pfeil (→) hat außerdem folgende Funktionen:

- bei Abkürzungen verweist er auf die voll ausgeschriebene Form der Eintragung,
- bei Synonymen auf die Form, die üblicher ist (z.B. *Essai* → *Essay*), oder aber auf die ganz in der Nähe stehende Eintragung mit gleicher Bedeutung (z.B. *Eingangshalle* → *Eingangsbereich*).

Um das Wörterbuch so benutzerfreundlich wie möglich zu gestalten, werden weit voneinander entfernte Synonyme an allen Stellen mit Übersetzungen angegeben, z.B.:

Abfolge *f* kolejność *f*, porządek *m* (Reihenfolge*).

Reihenfolge *f* kolejność *f*, porządek *m* (Abfolge*).

Mit einem Asterix (*) werden Synonyme gekennzeichnet. Sie stehen in Klammern direkt nach der Übersetzung, z.B.:

Abbildung *f* ilustracja *f*, rycina *f* (Illustration*).

Namen von Institutionen, Einrichtungen, Stiftungen u. ä. stehen stets unter dem Anfangsbuchstaben des ersten Wortes, auch dann, wenn es sich um ein Adjektiv handelt, z.B.:

Deutsche Forschungsgemeinschaft *f* Niemieckie Towarzystwo *n* Naukowe

2. Tildensetzung

Die Tilde (~) ersetzt entweder das ganze fettgedruckte Stichwort, z.B.:

film *m* Film *m*. ~ **animowany** Zeichentrickfilm *m*, Trickfilm *m*.

oder mehrere, z.B.:

katalog *m* **rzeczowy** Sachkatalog *m*, Realkatalog *m*. **alfabetyczny** ~ ~ Schlagwortkatalog *m*, alphabetischer Sachkatalog (katalog przedmiotowy, alfabetyczny ~ ~*).

Bei deutschen Komposita wird der zu ersetzende Wortteil durch einen senkrechten Strich (|) gekennzeichnet. Im deutschen Teil wird immer nur ein Wort oder Wortteil ersetzt, z.B.:

Adressen|liste *f* spis *m* odbiorców (Adressenverzeichnis*). ~ **entschlüssler** *m* (*EDV*) dekodier *m* adresów. ~ **verzeichnis** *n* → Adressenliste.

Im polnischen Teil erscheint der senkrechte Strich (|) nicht, da lediglich Wörter und keine Wortteile ersetzt werden.

3. Rechtschreibung

Sowohl für den deutschen wie auch für den polnischen Teil wurde die heute gültige Rechtschreibung verwendet. Bei Doppelformen erfolgt ein Verweis auf die gebräuchlichere Schreibung.

4. Abkürzungen und Symbole

adj Adjektiv

adv Adverb

BRD Bundesrepublik Deutschland

DDR Deutsche Demokratische Republik

Drt Drucktechnik

EDV Elektronische Datenverarbeitung

XVI**Hinweise für die Wörterbuchbenutzung**

<i>f</i>	Femininum	<i>v/i</i>	intransitives Verb
<i>imp</i>	imperfektives Verb	<i>v/r</i>	reflexives Verb
<i>m</i>	Maskulinum	<i>v/t</i>	transitives Verb
<i>Mus.</i>	Musik	→	siehe
<i>n</i>	Neutrum	*	Synonym
<i>perf</i>	perfektives Verb		Zeichen für die Abtrennung eines gemeinsamen Wortteiles
PL	Republik Polen	~	Zeichen, das ein Wort oder den Teil eines Wortes vertritt
<i>pl</i>	Plural		
<i>Rel.</i>	Religion		
<i>umg.</i>	umgangssprachlich		

WSKAZÓWKI DLA UŻYTKOWNIKA

1. Hasła i ich układ

Wszystkie hasła podane są w porządku alfabetycznym. Hasło główne zaznaczone jest tłustym drukiem.

Artykuł hasłowy ma następującą strukturę: informacje gramatyczne podane są kursywnie. Rzeczowniki występują z reguły w liczbie pojedynczej, z wyjątkiem tych, które używane są tylko lub przede wszystkim w liczbie mnogiej. Przy każdym rzeczowniku podany jest rodzaj gramatyczny (*m* dla rodzaju męskiego, *f* dla rodzaju żeńskiego, *n* dla rodzaju nijakiego). W przypadku liczby mnogiej występuje skrót *pl.* W złożeniach informacja o rodzaju gramatycznym odnosi się do podstawowego słowa złożenia. Przy rzeczownikach posiadających naturalny rodzaj i określających osoby obok formy męskiej podaje się formę żeńską, np.:

Bibliothekar/in *m/f* bibliotekarz *m*, bibliotekarka *f*.

Czasowniki, z wyjątkiem nielicznych hasel z odmienionymi formami osobowymi, podano w bezokoliczniku w z następującą informacją: *v/t* (czasowniki przechodnie), *v/i* (czasowniki nieprzechodnie) oraz *v/r* (czasowniki zwrotne). W polskiej części słownika występują ponadto pary aspektowe z informacją o aspekcie (*imp* oznacza aspekt dokonany, *perf* aspekt niedokonany). Decydująca jest zawsze niedokonana forma czasownika, przy której występuje również niemieckie tłumaczenie. Jeżeli pary aspektowe różnią się od siebie tylko pewną częścią (przyrostek), to podawane są w jednym hasle obok siebie; forma dokonana oddzielona jest wtedy od niedokonanej ukośną kreską. We wszystkich innych przypadkach przy czasownikach o aspekcie dokonanym znajduje się strzałka (→) odsyłająca do formy niedokonanej. W nielicznych przypadkach w artykule hasłowym podano również imiesłowy, oznaczone skrótem *part.*

Przymiotniki oznaczane są skrótem *adj.*, przysłowki natomiast skrótem *adv.*

Oprócz informacji gramatycznej w niektórych przypadkach pojawiają się kwalifikatory terminologiczne wskazujące na dziedzinę wiedzy związaną merytorycznie z danym hasłem, a w wielu bibliotekach używaną jako pomoc przy wyszukiwaniu. Informacje te podane są w nawiasach kursywną.

XVIII

Wskazówki dla użytkownika

Dla poszczególnych dziedzin wiedzy używa się następujących kwalifikatorów:

<i>Drt</i>	technika drukarska
<i>EDV</i>	Elektroniczne Przetwarzanie Danych
<i>Mus.</i>	muzyka
<i>Rel.</i>	religia

W przypadku haseł obcojęzycznych określenie języka podaje się kursywą w nawiasach (np. *Englisch*).

W nielicznych przypadkach, przy słowach należących do języka potocznego, w artykule hasłowym podana jest płaszczyzna stylistyczna słowa. Wskazówka ta znajduje się w nawiasach (*umg*).

Przy niektórych słowach, używanych tylko w określonych krajach lub regionach, występuje ponadto w okrągłych nawiasach wskazówka dotycząca kraju lub regionu (np. DDR, PL itp.).

W przypadku haseł zawierających słowa języka codziennego podane są tylko te znaczenia, które są ważne dla bibliotekarzy. Jeżeli dane słowa ma wiele różnych znaczeń, to są one oddzielone od siebie cyframi arabskimi.

W słowniki występują następujące odsyłacze:

strzałka (→) odsyła

- w przypadku rzeczowników do innego słowa o zbliżonym znaczeniu,
- w przypadku przymiotników do haseł, w których występuje dany przymiotnik,
- w przypadku czasowników do głównej formy czasownika, tzn. do czasownika w aspekcie niedokonanym.

Strzałka (→) spełnia ponadto następujące funkcje:

- w przypadku skrótów odsyła ona do w pełni rozpisanej formy hasła,
- w przypadku synonimów do częściej używanej formy (np. *Essai* → *Essay*) lub też do znajdującego się w bezpośredniej bliskości słowa o tym samym znaczeniu (np. *Eingangshalle* → *Eingangsbereich*).

Aby ułatwić korzystanie ze słownika, oddalone od siebie synonimy podawane są zawsze z tłumaczeniem, np.:

Abfolge *f* kolejność *f*, porządek *m* (Reihenfolge*).

Reihenfolge *f* kolejność *f*, porządek *m* (Abfolge*).

Synonimy oznaczone są podniesioną gwiazdką (*). Znajdują się one w artykule hasłowym bezpośrednio po tłumaczeniu, np.:

Abbildung *f* ilustracja *f*, rycina *f* (Illustration*).

Nazwy instytucji, placówek, fundacji itp. znajdują się zawsze pod początkową literą pierwszego słowa, również w przypadku, gdy pierwszym słowem jest przymiotnik, np.:

Deutsche Forschungsgemeinschaft *f* Niemieckie Towarzystwo *n* Naukowe.

2. Tylda

Tylda (~) zastępuje albo pojedynczy wytłuszczony wyraz hasłowy, np.:

film *m* Film *m*. ~ **animowany** Zeichentrickfilm *m*, Trickfilm *m*.

albo kilka wyrazów, np.:

katalog *m* **rzeczowy** Sachkatalog *m*, Realkatalog *m*. **alfabetyczny** ~ ~ Schlagwortkatalog *m*, alphabetischer Sachkatalog (katalog przedmiotowy, alfabetyczny ~ ~*).

W przypadku niemieckich wyrazów złożonych zastąpiona część wyrazu hasłowego oddzielona jest kreską (|). W niemieckiej części słownika zastępowane jest zawsze pojedynczo słowo lub jego część, np.:

Adressenliste *f* spis *m* odbiorców (Adressenverzeichnis*). ~ **entschlüssler** *m* (EDV) dekodery *m* adresów. ~ **verzeichnis** *n* → Adressenliste.

W polskiej części słownika nie występuje kreska dzieląca (|), ponieważ zastępowane są tu tylko całe słowa, a nie ich części.

3. Pisownia

W polskiej i niemieckiej części słownika stowowane są obowiązujące dziś zasady pisowni. W przypadku form podwójnych użytkownik odsyłany jest do częściowej stosowanej pisowni danego słowa.

4. Skrót i symbole

adj przymiotnik

adv przysłówek

BRD Republika Federalna

Niemiec

XX**Wskazówki dla użytkownika**

DDR	Niemiecka Republika Demokratyczna	<i>pl</i>	liczba mnoga
<i>Drt</i>	technika drukarska	<i>Rel.</i>	religia
<i>EDV</i>	Elektroniczne Przetwarzanie Danych	<i>umg.</i>	język potoczny
<i>f</i>	rodzaj żeński	<i>v/i</i>	czasownik nieprzechodni
<i>imp</i>	czasownik niedokonany	<i>v/r</i>	czasownik zwrotny
<i>m</i>	rodzaj męski	<i>v/t</i>	czasownik przechodni
<i>Mus.</i>	muzyka	→	patrz
<i>n</i>	rodzaj nijaki	*	synonim
<i>perf</i>	czasownik dokonany		kreska pionowa oddzielająca wspólną część słowa
PL	Rzeczpospolita Polska	~	tylda zastępująca słowo lub jego część